

3 - AMALIY MASHG'ULOT.

KONDENSATORLARNING PARALLEL VA KETMA-KET ULANISHLARI, HAMDA ULARGA DOIR MASALALAR ECHISH

Mashg'ulotning maqsadi: Talabalarga kondensatorlarning parallel va ketma-ket ulanishlariga doir ma'lumotlarni berish, hamda bilim va ko'nikmalarni masalalar yordamida shakllantirishdan iborat..

Mashg'ulotning rejasi: 1. Nazariy qism.

2. Amaliy mashg'ulotga doir namunaviy masalalar echish.
3. Amaliy mashg'ulotni bajarishga oid mustaqil variantlar.
4. Nazorat savollari.

Tayanch so'zlar va iboralar: kondensator batareyasi, algebraik yig'indi, sig'im, zaryad.

1. Nazariy qism.

O'zaro parallel ulangan kondensatorlar batareyasining elektr sig'imi C_{nap} kondensatorlar sig'imlari $C_1, C_2, \dots, C_n$ ning algebraik yig'indisiga teng:
$$C_{nap} = C_1 + C_2 + C_3 + \dots + C_n.$$

O'zaro ketma-ket ulangan kondensatorlar batareyasi elektr sig'iminin teskari ifodasi $\frac{1}{C_{k.k}}$ kondensatorlar sig'imlari teskari ifodasi $\frac{1}{C_1}, \frac{1}{C_2}, \frac{1}{C_3}, \dots, \frac{1}{C_n}$ ning algebraik yig'indisiga tengdir:

$$\frac{1}{C_{k.k}} = \frac{1}{C_1} + \frac{1}{C_2} + \frac{1}{C_3} + \dots + \frac{1}{C_m}.$$

2. Amaliy mashg'ulotga doir namunaviy masalalar echish.

3.1-masala. $U_1=20$ V potentsiallar farqigacha zaryadlangan kondensator $C_2=33$ mkF sig'imli $U_2=4$ V potentsiallar farqigacha zaryadlangan boshqa kondensator bilan parallel ulangan. Agar kondensatorlar ulanganidan keyin ularning qoplamalaridagi kuchlanish $U=2$ V bo'lsa, birinchi kondensatorning sig'imi C_1 topilsin. Kondensatorlar o'zaro har xil ishorali zaryadlangan qoplamalar bilan ulangan.

Echish. Turli ishorali zaryadlangan qoplamalar bilan ulangan kondensatorlar batareyasidagi umumiy zaryad $q=CU$ har bir kondensatorning $q_1=C_1U_1$ va $q_2=C_2U_2$ zaryadlar farqiga teng. Bunda $C_{ekv}=C_1+C_2$ ulanganidan keyingi ekvivalent sig'im.

SHunday qilib, agar $q_1>q_2$ bo'lsa, $(C_1+C_2) \cdot U = C_1U_1 - C_2U_2$ va agar $q_2>q_1$ bo'lsa, $(C_1+C_2) \cdot U = C_2U_2 - C_1U_1$ bo'ladi. Bu tenglamalami echib, birinchi va ikkinchi hollar uchun mos ravishda quyidagi ifodalarni olamiz:

$$C_1 = C_2 \cdot \frac{U_2 + U_1}{U_1 - U} \quad (F); \quad C_1 = C_2 \cdot \frac{U_2 - U_1}{U_1 + U} \quad (F).$$

Berilgan qiymatlar oʻmiga qoʻyib hisoblansa, quyidagi natija kelib chiqadi:

$$C_1 = C_2 \cdot \frac{U_2 + U_1}{U_1 - U} = 33 \cdot \frac{4 + 2}{20 - 2} = 11 \text{ (mkF)}.$$

yoki

$$C_1 = C_2 \cdot \frac{U_2 - U_1}{U_1 + U} = 33 \cdot \frac{4 - 2}{20 + 2} = 3 \text{ (mkF)}.$$

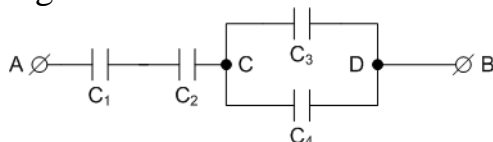
3. Amaliy mashgʻulotni bajarishga oid mustaqil variantlar.

3.2-masala. Sigʻimlari $C_1=10$ mkF va $C_2=15$ mkF ikki kondensator oʻzaro ketma-ket ulansa, ekvivalent sigʻim qancha boʻladi?

3.3-masala. Agar ikkita ketma-ket ulangan kondensatorlarning sigʻimi $C=1,2$ mkF boʻlib, bunda bir kondensator $C_1=3$ mkF boʻlsa, ikkinchi kondensatorning sigʻimini aniqlang.

3.4-masala. Elektr sigʻimlari $C_1=2$ mkF, $C_2=3$ mkF, $C_3=4$ mkF boʻlgan uchta kondensator ketma-ket ulansa, umumiy sigʻim qancha boʻladi?

3.5-masala. Elektr zanjiriga ulangan kondensator batareyalarinin sigʻimi $S_1=2$ mkF; $S_2=0,5$ mkF; $S_3=1$ mkF va $S_4=3,2$ mkF ga teng boʻlib, ularning umumiy sigʻimini aniqlang.

3.6-masala. Elektr zanjiriga ulangan kondensator batareyalarining sigʻimi $S_1=5$ mkF; $S_2=7$ mkF; $S_3=8$ mkF va $S_4=1$ mkF ga teng boʻlib, ularning umumiy sigʻimini aniqlang.

